

ПАМ'ЯТІ ОЛЕГА БІЛОГО (28.02.1948 — 5.07.2023)

5 липня 2023 року відійшов у вічність Олег Васильович Білий — талановитий вчений, патріот, мудра і порядна людина, добрий товариш. Цього року мало виповнитися 30 років відтоді, як Олег Васильович працює в Інституті філософії імені Г.С. Сковороди НАН України у відділі філософії культури, етики та естетики, очолюючи сектор естетики та політик мистецтва. Його завжди відрізняв невтомний інтелектуальний пошук, неординарність погляду на будь-яке філософське питання, висока компетентність судження. Спектр його дослідницьких інтересів був доволі широкий — від політичних проблем до сучасних мистецьких стратегій, від комунікативних практик до різноманітних культурних процесів, від французької філософії до постатей української традиції. Олег Васильович був справжнім багатогранним гуманітарієм — не лише за змістом наукової роботи, а й за особистим етосом, чуйністю до колег, вмінням щодо плідного, евристично потужного спілкування. Його смерть — величезна втрата не лише для відділу, Інституту, а й для всієї української філософської спільноти.

Олег Білий народився 28 лютого 1948 року. Здобув освіту журналіста і тривалий час працював у сфері мас-медіа. Закінчив аспірантуру академічного Інституту літератури й 1978 року захистив кандидатську дисертацію з теорії літератури, а 1988-го — докторську дисертацію із двох спеціальностей: теорії літератури та естетики. Хоча за першою спеціальністю він мав диплом доктора філологічних наук, його праці від самого початку вирізнялися залученням актуальних філософських ідей та сюжетів. Пропрацювавши близько 20 років в Інституті літератури НАН України, з 1993-го Олег Васильович очолив сектор естетики у відділі філософії культури, етики та естетики Інституту філософії НАН України. Він став справжнім лідером цього наукового напрямку, автором низки оригінальних теоретичних рішень та підходів. Він започаткував теоретичну програму аналізу сучасних мистецьких практик та процесів не у вузько естетичних рамках, а в їхньому політичному, соціальному, загальнокультурному потенціалі, надавши завдяки цьому самому поняттю естетичного значно ширше значення. І, що важливо зазначити, думці самого Олега Васильовича була завжди властива естетична витонченість, справжність прагнення до істини. Як він висловлював своє кредо: «Не слова казати, а думку виповнити (думку вирішити)».

Його діяльність не обмежувалася дослідницькою роботою в стінах академічної наукової установи. Олег Білий мав енергійну, глибоко небайдужу, ініціативну натуру. Він постійно прагнув до опанування нових інтелектуальних горизонтів, започаткування плідних новацій у філософському житті. Серед них були оригінальні видавничі проекти (ще на початку 90-х він заснував видавництво, яке публікувало гуманітарні переклади; понад десятиліття був членом редколегії та одним із натхненників серії «Сучасна гуманітарна бібліотека» — одного з головних видань філософських перекладів у країні); були й нові напрями та формати гуманітарної думки (зокрема, особливе значення має журнал «Політична думка», який у 90-х роках став справжньою школою розвитку політичної науки в Україні та зразком сучасної наукової періодики, що відповідає світовим стандартам; Олег Білий був одним із його головних творців та провідних авторів і багатолітнім членом редколегії); зрештою, були й ініційовані ним численні наукові форуми, де обговорювали найактуальніші проблеми не тільки сучасної філософії, а й політичної та соціокультурної реальності. За його участі реалізовувалися численні наукові проекти, які надавали новій якості життю української філософської спільноти: як-от модернізація провідного філософського журналу країни «Філософська думка» від 2008 року; загальнонаціональні Премії з філософії 2011–2021 років, які стали першим у вітчизняній традиції інститутом відзначення теоретичних досягнень в царині філософії; проекти міжнародного співробітництва українських філософів та їхніх іноземних колег (серед яких особливо зазначимо активну участь упродовж понад 10 років Олега Васильовича у програмі франко-українського наукового співробітництва «Євроінтеграція: цінності, ідентичності, філософія» та у створенні Франко-української лабораторії філософсько-політичних досліджень у 2019 році). На ниві франко-українського наукового співробітництва і плідних контактів французьких та українських філософів Олег Білий зробив особливо багато. Він був одним із найповажніших франкофонів України, глибоким знавцем Франції та її культури, зокрема й прекрасним перекладачем французької філософської літератури (серед перекладених ним авторів — Бодрияр, Левінас, Касторіадис та інші). До кола здійснених проектів (далеко не всі тут перелічено) варто додати й низку важливих задумів, які, на жаль, не втілилися в життя, але їм також було віддано чимало сил.

Олег Білий є автором трьох індивідуальних і співавтором близько десятка колективних монографій та понад 100 інших наукових публікацій. З 2007 року став професором, підготував одного доктора та трьох кандидатів наук. Однак його вплив на уми, на формування філософських кадрів аж ніяк не обмежується цими скромними цифрами. Без перебільшення десятки дослідників завдячують йому цінними ідеями, вдячні за вагому інтелектуальну та людську підтримку, за сприяння їхнім науковим зусиллям. Але Олег Білий був не лише талановитим, яскравим, надзвичайно ерудованим інтелектуалом. Він був справжнім патріотом, який брав близько до серця все, що від-

бувається у країні. Свідченням цього є і його особиста присутність на обох Майданах, і гарячі полеміки щодо гострих суспільних подій та процесів, що ними позначено шлях української незалежності, і чимало ґрунтовних, чесних статей у публіцистиці (зокрема, в газеті «Дзеркало тижня»), присвячених нагальним проблемам українського життя. Не можна не згадати й ще одну іпостась Олега Васильовича, про яку мало хто знав — він був обдарованим художником і впродовж усього життя, особливо в останні п'ятнадцять років, творив оригінальні живописні полотна. Він мав здібність широко любити — звитягу думки, свою сім'ю, Батьківщину, друзів, живопис, інтелектуальне спілкування, життя. Олег Білий був мудрою і доброчесною людиною, спілкування з якою кожному додавало дешицю розумності та натхнення, віри у власні сили, відчуття справжності та непідробності інтелектуальної справи. Всім, хто його знав, гірко і боляче від цієї несподіваної втрати.

**Анатолій Єрмоленко,
Сергій Пролєєв**